

Hittérítési tudósítások,

az evangyéliomnak pogányok közötti terjesztéséről.

Melléklet

a magyar protestáns egyházi és iskolai

„**FIGYELMEZŐ**“-höz.

11. szám.

Ausztrália. I.

Valamennyi zsoltárok közt a legrövidebb (a CXVII. Zsolt.) így hangzik :
„Dicsérjétek az Urat minden pogány népek, dicsérjétek őtet minden népek; mert elhatalmazott mi rajtunk az ő irgalmassága és az Urnak igazsága megmarad mindörökké! Dicsérjétek az Urat!“ Ebben minden pogány népek felhívottnak az Isten dicséretére, még pedig azon alapon, mivel az Isten irgalmassága és igazsága megmarad mi rajtunk mindörökké. Ez utóbbit nekünk keresztyéneknek bizony mindnyájunknak bizonyitnunk kell. Mert ki nem tapasztalta volna sokszorosan közülünk Isten irgalmasságát és igazságát, az ő élete folyamán? És közülünk ki ne kívánná, hogy az Istennek irgalmassága ő rajta mindörökké megmaradjon? Ezért a keresztyén népek bizony mindnyájan halleluját énekelhetnek az élő Istennek és dicsérhetik őt. De miképen tehetik azt minden pogány népek, kik Isten irgalmasságát és igazságát még teljességgel nem ismerik? Nem minde nek előtt szükséges-e tehát: hogy azoknak Isten irgalmassága és igazsága hirdettessék legelsőben? — Azért a CXVII-ik zsoltár megmutatja nekünk, mennyire szükséges, hogy Isten irgalmasságának a pogányok közt való predikálására közrehasunk? és ezért ma is örömet beszéljük el, hogy e predikálás miképen hangzott a déli tenger barna szigetlakói közt. A honnan vessük tekintetünket:

a barátságzigetekre és a Samoa- vagy hajósszigetekre.

Miután a hű hittérítő Williams János végre a Hervey szigeteket a keresztyénségre vezérelte volna (18. fölapon), teljes örömmel predikálta a Krisztust a **Samoa-szigeteken** is, Hervey-től északnyugatra 300 órányira, hol december 11-én 1787-ben egy francia hajóskapitány 10 kísérőjével együtt a legborzasztóbb módon agyonveretett és felfalatott. Kezdetben elleneálltak neje kérései, nagyobb vizijármű nem is volt; de egy súlyos betegség után maga neje ösztönözte arra, és egy nagyobb járművet „a békehírnököt,“ végre saját kezével készítette. A honnan 1830. nyarán Barff hittérítővel és 8 megtérített szigetlakossal elindult; de elébb a **barátságzigeteket** látogatta meg, 90 mértföldre délen, a hajósszigetektől, hogy az ottani hittérítők tanácsát meghallgassa. Miért is elébb a barátságzigetek hittérítési történetét halljuk meg.

A 150 **barátságzigetek** többnyire korallszigetek, saját források nélkül,

✱

de igen termékenyek, és elosztatnak Tonga-, Habai- és Wawa-csoportra. A körülbelül 50,000 lakosok hasonlítanak testalkatra, nyelvre és szokásokra a többi déltenger szigetlakókhöz; csak hajokat nyirják 2 kagylóval simára, 300 bálványukat „Atuák“-nak nevezik, és azért, hogy rokonaikról vagy főnökeikről a betegségeket elhárítsák, egy izöket szokták az ujjokról lemetszeni, vagy gyermekeiket is zsineggel megfojtani. Már 1797-ben jött hozzájuk Tonga szigetére 10 hittérítő, Angolhonból. De egy elszökött angol gonosztevő, Morgan nevé, ki a szigeten lakott, azt beszélte a vadaknak, hogy „az idegenek még halálra varázsolnak titeket az ő „imájokkal;“ a honnan a könnyen hívó vadak 3 hittérítőt meggyilkoltak, a többieknek menekülniök kellett. Azután Lawry hittérítő kísérlette meg 1822-ben itt az igehirdetést; de neki is el kellett az övéivel együtt futnia. Szerencsésebb volt 1825-ben 4 táhitibeli barna tanító (6. föllep), kik egy főnököt megnyertek, templomot építettek és 400 követőt találtak; és ezek munkáját később 4 európai hittérítő folytatta nem áldástalanul. De Tonga szigete mindig kemény föld volt. — Másképen történt a Habai csoporton. Itt Taufaahu főnök uralkodott, szép növésű férfi, átható tekintettel és méltóság-teljes magatartással, ki a bálványok tiszteletét már ifjusága óta nem szenvedhette. Midőn ez Tonga szigetén a Krisztusról hallott, így kiálta fel: „az az igaz Isten!“ és azonnal elkezdé otthon bálványisteneit a háztetejére felaggatni és minden öltárokat szétrombolni. A hatalma alatt álló szigetek közül 3 ellene állott és dacból egy nagy bálványinnepet akartak rendezni. Ekkor egy csapat sertést hajtattott előtte való este a szent kerített helyre, és a bálványokat a templom falaira kívül felaggattatta, kötelekkel, mint gonosztevőket; képzeltetni a bálvány-tiszteletök borzadását, midőn reggel ünnepélyes menettel jöttek és ezt megpillantották! Így lőn Tamás hittérítőnek könnyű 1830-ban, a főnököt, mint György királyt és 150 másokat megkeresztelni. Ezután megkísérlette a Wawa-csoport főnöke Finau, György királyt, rokonát a pogányságra és harcra visszavezetni és küldött egy pompás hadihajót neki. De György így válaszolt: „mondjátok meg rokonomnak Finaunak, köszünöm ajándékát; de elébb vonjátok szárazra és hasigassátok szét; pompás tűzfát fog adni.“ — Nejeit elbocsátá mind, egyen kívül, ki a legfeddhetetlenebb vala, kivel egybekelt; rabszolgáinak szabadságot adott. 1835-ben templomot épített, melynek oltárrostélyzata harci dárdákból állott, a szószék lépcsőjének lábát pedig 2 bálványkép alkotta; és midőn felszentelése alkalmával György király 1. kir. 8. felett predikált és Tucker hittérítő 20 felnőttest keresztelt, az egész szigeten még csak 1 keresztetlen volt, ki betegesen feküdt. 1839-ben keresztyén törvénykönyvet is ada György király az ő népének; de legnagyobb jelentésű az volt, hogy 1845. óta a barátságzigetek mindhárom csoportja felett Urrá lőn. Ugyanis már 1833-ban Finau főnök Habai-ban meghalt. György befolyása által végre az Isten igéjében is részesült. Bálványai közül 7-et maga elébe állított és mindegyikhez így szólott: „most fuss el, ha Isten vagy, különben tüzzel fogsz megégettetni; és mivel egy sem mozdult, megégette őket; halála esetére pedig György királyt uralkodóvá nevezte ki. Hasonlóan ment a dolog a Tonga-csoporton. Midőn ott a megkeresztelt király Jósias a pogányokkal való szünteleni harc után meghalt, György a főnökök és nép ünnepélyes gyűlésében az összes barátságzigetek királyává választott.

Igaz, hogy uralkodását gond nélkül nem folytathatta. 1841 óta ugyanis a francia hadihajókon katolikus papok tolakodtak bé, kik többször véres harcot támasztottak. E mellett európai kereskedők pálinkát terjesztettek szét, melylyel való élés miatt, a királynak saját fia, dacára atyja legjobb indulatú intéseinek, — 1862. januárban meghalt. — Mind e mellett is nevedék az Istennek országa. 1853-dik évben Young superintendens egy vizsgálat alkalmával úgy találta, hogy 5000 tongai saját anyanyelvén ír és 8000 olvas a szentírásban, mely 1848 óta tongai nyelven nyomtatott vala. Ott egy nap 7 különböző iskolai osztályt vizsgált

meg. Legelőször jött a nép 14 leendő tanító s tanítónője, ezek közt a királynő, európai ruházatban; azután 26 erős legény, hazai öltözetben; azután közeledett 80 gyermek énekelve, élükön a trónörökossal, ezek hajáról az olaj igen bőven csepegett alá pala tábláikra. Azután jött ünnepélyes menetben 100 asszony és hajadonokból álló iskola és énekeltek kereszttyén éneket, melyet egy fodrásznő költött. Ezt követte a főbíró nejeének iskolája, 70 ifjú nő, bőven megkenve olajjal, homlokaik karmazsin színűre festve és festett szantalfa a fejükön. Azután egy idős főnök alatt jött 60 férfi és végre 150 erőteljes korban levő szigetlakos, kik a kátét a legnagyobb buzgalommal mondták, olvastak és egy vaddallam szerint a kétszerkettőt énekeltek. — 1860-dik évben a barátságzigeteken 20 hittérítőt, 150 kápolnát, 327 bensülött tanítót, 20,000 istenitiszteletet gyakorlót számítottak és a többiek is a legdurvább pogányságról lemondottak. — Igen ünnepélyes volt az, midőn 1862-ben júniusban György király új alkotmányt adott népének. Ez alkalommal 57 főnök jelent meg fekete öltözetben, fehérszalaggal, és érkeztek ünnepélyesen, pompás székeken, ezüst villákkal és kanalakkal, míg a kevésbé előkelők számára korán 6 órakor az idegenek házában mindenféle húsétek, gyümölcsök és sütemények osztattak szét; és így vendégelt meg György király szinte 4000 vendéget 4 hétig. Végre csak a minap Isten keze láthatóan kormányozta e szigetnek predikátorait. Midőn ugyanis November 18-án, 1864-ben, 4 missionárius a „John Wesley“ hittérítő hajón Tongába vitorlázott ünnepi összegyűlésre, a hajó a reggeli szürkületben egy veszedelmes zátonyra jutott, mely a tenger tükréből csak kevéssé állott ki és 1 óráig taszigálták le és fel, míg a hajó orra széttört. Már a hajó megtelt vízzel és a hittérítők utolsó imára egybegyűltek, ekkor jött egy iszonyu hullám, és a hajót, mely 13 láb mélyen volt, magasan fel-emelte a korallzátonyra: a víz kifolyt és az utasok a sekély partkörnyéki vizen át a közelszigetre menekülhettek. Az iszonyú hullám pedig egy erős földlökés által állott elő, mely korán 5 óra 40 perczkor az egész szigetcsoporton érezhető volt. — Mily tisztán észreveheti itt az ember, a mit a CXVII. Zsoltár mond, hogy Isten kegyelme és igazsága megmarad mi rajtunk mindörökké! Mily vigan dicséretetik az Úr a barátságzigeteken, hol 30 esztendővel ezelőtt még merő pogányok valának!

Most már menjünk tovább a 8 **Samoa-** vagy **hajósszigetekre**, melyek: Sawaji, Upolu, Tutuila, Manua, Manono, stb. Többnyire vulkáni természetűek, gyönyörű hegyekkel és termékeny talajjal. A lakosok, most csak 35,000, a legderekből délítenger szigetlakókhoz tartoznak. Szeretik magokat két gyöngyökkel ékesíteni és sengisengivel, mely mesterséges bórदारabokból áll; nemzetségükben a vagyon közösség bizonyos nemével bírnak és Ausztrália népei közt az egyedüliek, kiknek nyelvében van szó ennek kifejezésére: „köszönöm.“ E mellett azonban sok sebhelyeik vérszomjukról tesznek bizonyosságot; és a többi szigetlakók közt mindenütt istenteleneknek tartatnak.

E szigetekre hajózott tehát 1830-ban Williams, midőn magát a barátságzigeteken tanácsos elálla. Talált itt Tongán egy sawajii főnököt megtért néjével együtt, ki 11 évig távol volt hazájától, az örömet kész volt arra, hogy őt elkísérje és magas rokonainál a Lotu (Isten igéje) végett közbevesse magát. A sawajii király, Malietoa, a megérkezésnél nem volt jelen; a közel Upolu sziget tűzoszlopai mutatták, hogy egy rokonának meggyilkoltatását bosszúlja ott meg. De midőn előhívták, mutatta, hogy mennyire örül, hogy népe taníttatni fog. Tetszéssel takará magára a neki átnyújtott tahiti köpenyt, minden kapott ajándékot először a fejére tett, miközben mondá: faafetai, faafetai (köszönöm, köszönöm), és azután testvérevel együtt megosztozott a 8 barna tanítón. Az óriási manonói királynak, Matetanaak, ki Williams elűtazása előtt még egy tanítót kért, egy évre a tanító megígértetett és azután, sok élelmiszerral megajándékozta, haza vitorlázott Williams. Csak két év múlva jöhetett vissza ismét; de mennyire más-

képen vólt ott is! — *Manua* szigetén, egy tele sajka jött a hajó elébe, melyből az emberek így kiáltoztak: „mi az ige fiai vagyunk! Mi egy valláshajót várunk, mely nekünk a Jézus Krisztusról beszéljen: ilyen-é a tietek?” — *Tutuila* szigeten, hol egykor 11-en agyonverettek, a part fegyveresekkel vólt tele; *Williams* a kormányosokat imádkozásra letérdepelteté. Ekkor egy benszülött vízbe ugrott, tartóztatá a sajkát és kiálta: „fiam! nem akarsz-e szárazra jönni és minket meglátogatni?” „Nem tudom, valjon bizhatom-e bennetek, ti alkalmasint vad népek vagytok!” „Mi nem vagyunk többé vadak, mi keresztyének vagyunk!” hangzott a felelet. — „Valyon miként?” — A fehérek egy nagy főnöke, *Williams*, 2 évvel ez előtt *Sawajiban* Lotumestereket (igehirdetőket hagyott hátra; ezek által némelyek közülünk keresztyénekké lettek, imé ott állanak!” És valósággal a magas *Toifák* alatt elkülönítve 50 ember állott, barna karjokon fehér kendővel. Ekkor *Williams* megismerteté magát velök. Rohammal ugrottak le mindnyájan a tengerbe és a sajkát szárazra húzták; azután mutattak egy kunyhót, mely templomúl szolgált. — „Ki tart benne isteni tiszteletet?” — „Én,” viszonzá egy. — „Ki tanított meg téged?” kérdé *Williams*. — Az idegen válaszóla: „nem látod ott a kis sajkát, a tied mellett? Azon evezek *Sawajiba* a Lotumesterekhez és hozok egy adag vallást; azután visszajövök és minden vasárnap közlöm földieimmel. És most már hol a mi tanítónk? Adj nekünk egy vallással teljes férfit, hogy ne kelljen életemet kockáztatni tovább a mély tengeren!” És *Williams* egyik sziget számára sem adhatott tanítót. Annnyival inkább örült *Matetau*, midőn az övét megkapta; azonnal a hajón vele derekasan orrot dörzsölt (6. fölöp), a tengerbe ugrott és még úszva kiáltotta az övéihez: „*Williams*, az új tanító is!” — *Sawajiban* is nagy öröm vólt; 700 ember járt már az igehirdetésre; és a mit megértettek, helyről helyre hordozták; *Malietao* is bevette a keresztyénséget és így nyilatkozott: „nem akarom, hogy szemeim nyugalomnak örvendjenek addig, míg a jó ige a földet nem borítja.” Legjobban szerette volna magát *Williams*ot megtartani; de ez kinyilatkoztatta, hogy Angolhonból új tanítókat hozand. És így történt. 1833-dik évben oda ment és tudósítása által oly lelkesedést ébresztett, hogy már 1835-ben 6 hittérítő vitorlázott a hajósszigetekre, és az ő számára igaz szeretetbuzgalomból egy hittérítői hajót vettek „a *Camdent*,” mely később „*John Williams*”-nak is nevezteték. Maga is visszatért és élete vége felé *Upoluban* lakott. Később ugyan még sok akadály jött elő: pl. itt is betolakodtak 1845 óta a katolikus papok. — De ennek dacára most már a pogányság a hajósszigeteken csak nem egészen elenyészett. 1861-ik évben 260 iskolát számláltak, mindeniket 1 tanítóval, kiknek eltartásáról a gyülekezetek gondoskodtak, és ezen kívül még 8695 darab tallért vittek a missió számára. De a közelben több egyes szigetek fekszenek, pl. a vadszigetek, a *Keppelszigetek*, a *Niau Fou* stb. ezek csaknem egyetemlegesen keresztyénségre tértek, a barátság- és hajós-szigetekbeli benszülött tanítók által. — Nem látjuk-e ott, miképen kezdik a pogányok az Urat dicsérni? — „Irgalmas Isten! Hálát adunk neked, hogy kegyelmedet és igazságodat a Krisztusban, szerelmes fiadban, a világnak ajándékoztad; segélj, hogy ezért téged méltóan dicsérjünk és egykoron minden pogányok is dicsérjenek ezért, tégedet. Amen.”

Rácz Károly,
ref. lelkész.